

BUITEN

8^e JAARGANG N°. 35.

ZATERDAG 29 AUGUSTUS 1914.

Foto H. H. Veltman.

DE TUIN DER GERARD-ADRIAAN-VAN-SWIETEN-TUINBOUWSCHOOL
TE FREDERIKSOORD.
SCHADUWPARTIJ IN DEN NATUURTUIN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE GEHEIMZINNIGE VIOLIST, (35, SLOT), DOOR WILLIAM LE QUEUX	BLZ. 414
WAARVAN IS DE NAAM ALBANIË AFKOMSTIG? DOOR L.F.H.	„ 415
BOEI VAN TIJD, (GEDICHT), DOOR J. H. DE VEER	„ 415
DE SCHOOLTUIN DER GERARD-ADRIAAN-VAN-SWIETEN-TUINBOUWSCHOOL TE FREDERIKSOORD, DOOR S. BLEEKER, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 413, 416—420
ALLERZIELEN, DOOR MR. L.H.J. LAMBERTS HURRELBRINCK	BLZ. 417
DE HOP, DOOR K. SIDERIUS, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 419—421
EENZAAM WEGJE, (GEDICHT), DOOR JOSEF COHEN	BIZ. 420
NEDERLANDERS IN NOORWEGEN EN DE OORLOG, DOOR J. A. C. NONHEBEL	„ 421
FRIESLAND'S WATER, DOOR S. SCHILDERMAN, GEÏLL.	BLZ. 422—423
DE EUROPEESCHE OORLOG. ILLUSTRATIE	BIZ. 424
DE KRUISEK IN HET VOLKSGELOOF, DOOR L. F. H.	„ 424
EEN TWEDE EIFFELTOREN, DOOR G.	„ 424

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

DE GEHEIMZINNIGE VIOLIST

door WILLIAM LE QUEUX.

(35, Slot.)

(Geautoriseerde vertaling.)

HOOFDSTUK XXX.

INDERDAAD hadden wij met een krankzinnige te doen gehad! Uit enkele van de opwindende gebeurtenissen der laatste maanden kon ik nog niet goed wijs worden. Waarom, bijvoorbeeld, had ik den eersten avond, toen ik Gasperini bezocht, het bewustzijn verloren, en was er, terwijl ik mijn bezinning verloor, een soort van nevel in de kamer opgekomen? Waarom bevond zich in de enveloppe, die door Cuthbert Quain was achtergelaten op zijn kamers te Knightsbridge, en die geadresseerd was aan 'n zekeren „meneer Brown”, die hem zou komen afhalen, een teekening van een goudvisch? Welk verband bestond er tusschen dien Brown en den Brown, die den armen Maynard Drew die afgeperste bankbiljetten op den hals geschoven had? En waarom was Drew zoo van streek geraakt, toen ik hem dien dag dat hij bij mij op kantoor kwam, vertelde, dat de enveloppe geadresseerd was aan „Meneer Brown”?

Waarom was dat merkteken van de drie knoepahaakjes op borst en hals van Gasperini's slachtoffers in Italië gebrand, en waarom hadden de doktoren nooit ontdekt, dat die slachtoffers vergiftigd waren?

En ten laatste, waarom had Quain juist voor zijn verdwijning drie knoepahaakjes gekocht, en waarom had Drew mij drie haakjes nagelaten en in zijn testament dezen hoogst eigenaardigen zin opgenomen:

„Ook laat ik aan mijn vriend, Cyril Fane, mijn drie koperen knoepahaakjes na, die ik hem dringend verzoek onder geen beding te verliezen”.

Het lot had het zoo beschikt, dat ik het antwoord op al deze vragen zou ontvangen van drie personen, alle drie vrouwen: van Sophie Verande, wier engagement met mijn dwaas verliefden vriend, George Calvert, zooals ik wist, binnenkort moest „afkomen”; van Louise Joubert zelve, die, nu Gasperini dood was, zonder eenige achterhoudendheid sprak over al wat er gebeurd was; en van Theresa, wier dankbaarheid voor een geringen dienst, dien Calvert en ik haar hadden bewezen, zoo groot was, dat wij er bijna verlegen onder werden.

Madame legde mij uit — en ik had geen reden om haar niet te gelooven — dat, toen ik dien avond bewusteloos was geworden in Gasperini's huis, — den avond, zooals men zich herinneren zal, dat ik Rosemary's portret op zijn schrijftafel vond, en er een nevel leek op te komen, die mij omhulde — ik feitelijk onder den hypnotischen invloed van den violist geweest was, in welken toestand ik min of meer gebleven was, nadat ik zijn huis verliet, en tot ik mijn kamers bereikte.

Wat de teekening van een goudvisch betreft, die op zijde geschilderd was, mijn gissing bleek volkomen juist geweest te zijn. Al spoedig nadat Quain met Gasperini in kennis gekomen was,

had hij zich buitengewoon sterk tot hem aangetrokken gevoeld, en dit gevoel van vriendschap was blijkbaar door Gasperini beantwoord. Gasperini had den vurigen wensch te kennen gegeven om voor zijne collectie in het bezit te komen van een zeker soort zeldzame goudkarper, en Quain had hem gezegd, dat als hij hem een afbeelding wilde geven waarop de juiste kleuren van dit zeldzame dier voorkwamen, hij zou trachten hem een volmaakt exemplaar te bezorgen. Die teekening had Gasperini zelf uitgevoerd, en Quain had Londen tevergeefs afgezocht om een visch te vinden van de soort, die op de teekening voorkwam en die precies de zelfde kleuren vertoonde.

De knoepahaakjes had hij op Gasperini's verzoek gekocht, en hem gebracht; Gasperini had hem dit gevraagd, omdat, naar hij zeide, haakjes van die soort en grootte alleen te krijgen waren bij Harrod, en Quain toch dicht bij Harrod woonde.

Toen was er iets voorgevallen. Quain en Gasperini hadden samen getwist, — een twist over een vrouw — en de violist was begonnen met, langzaam maar zeker, zijn hypnotischen, onweerstaanbaren invloed op zijn vijand te doen gelden. Gedurende den tijd, die er verlopen was tusschen den Maandagmiddag toen Quain verdween, en den Woensdagavond, toen Joubert hem aan het St. James' Park Station volgens afspraak ontmoette, en in een taxi met hem naar Brown's winkel in Club Row reed, was hij bij Gasperini aan huis geweest, in diens huis in St. John's Wood, hoewel beiden reeds voelden dat de verhouding niet meer was wat zij eerst was geweest. Dien Woensdagavond was Gasperini heimelijk begonnen Quain te vergiftigen. Een veertien dagen later was de laatste gestorven onder hevige pijnen.

Deze en dergelijke verklaringen van Madame Joubert werden tot in in bijzonderheden bevestigd door Theresa, die, ontzet over wat er gebeurde, meer dan eens op het punt had gestaan om het helsche complot aan het licht te brengen, doch ten laatste had de moed hiertoe haar toch ontbroken, daar zij de kwade gevolgen vreesde, die hieruit voor haar zouden voortvloeien. Wat Drew's angstvertoon betreft, toen ik hem vertelde, dat de enveloppe, die door Quain was achtergelaten om afgehaald te worden, geadresseerd was geweest aan een zekeren „meneer Brown”, de reden hiervan werd ons in enkele woorden verklaard door Sophie Verande. Zij vertelde mij, dat Drew erin geslaagd was te ontdekken, dat de man, die hem bedrogen had, en die ook Brown heette, persoonlijk met Quain bekend was. Drew was te dien tijde in het bezit van een flinke som gelds, door Quain hem toevertrouwd, om te beleggen in een groote maatschappij, die men bezig was op te richten, en onmiddellijk had zijn opgewonden verbeelding hem tot de conclusie gebracht, dat er in de enveloppe, die door Quain was achtergelaten, een informatie over hemzelf zat, daar Brown hem wel eens had meegedeeld, dat Quain hem, Brown, vaak raadpleegde over de betrouwbaarheid van menschen met van wie hij van plan zaken te doen.

„Ziet u”, zeide Miss Verande, terwijl zij voor ons bij den haard stond, „Brown, die Drew de valsche bankbiljetten in betaling had weten te doen aannemen, had Drew, naar het schijnt, verteld, dat hij Gasperini wel eens gesproken had, en dat enkele van de zeldzaamste visschen die Gasperini bezat, den violist door hem bezorgd waren. Geen wonder dus, dat Meneer Drew, toen hij eens verder over de zaak nadacht, meende, dat de Brown die hem die bankbiljetten betaald had, dezelfde Brown was als de eigenaar van den winkel, waar Gasperini zijn visch kocht”.

„Maar er is nog één ding dat ik niet begrijp”, zeide ik een weinig later tot haar, „en dat is, waarom Drew mij onder meer dingen, die drie knoepahaken naliet, en er in zijn laatste wilsbeschikking die zonderlinge opmerking bij maakte”.

„O, dat kan ik u gemakkelijk verklaren”, antwoordde zij zonder aarzelen, „dat waren dezelfde haakjes, die Quain bij Harrod gekocht had. Zooals u misschien al hebt opgemerkt, zijn ze van koper; ook zijn ze eigenaardig gevormd: ze zijn vierkant in plaats van rond. Madame Joubert had aan Drew de geschiedenis van Gasperini's moordlustige neigingen gedeeltelijk toevertrouwd, en was zelfs zoo ver gegaan met hem iets te vertellen omtrent de manier waarop Gasperini, in zijn misdadige krankzinnigheid, zijn slachtoffers gebrandmerkt had met het merk van de drie haken; zij had hem die haken laten zien, en had ze van Gasperini weggenomen, en Drew had geweigerd ze terug te geven. Meneer Drew moet dat in zijn testament gezet hebben opdat u op uw hoede kondt zijn. Madame Joubert en Theresa zijn in hun hart evenmin misdadigers, als u of ik — Madame Joubert handelde geheel onder invloed van Gasperini, terwijl Theresa door bedreigingen gebracht werd tot wat ze deed”.

Het meisje zweeg en even later ging zij, terwijl zij mij recht in de oogen keek, voort:

„De krankzinnige brandmerkte zijn slachtoffers, naar wat Madame mij vertelde, door de koperen haken in een zeker zuur te doopen, en ze dan op het vleesch te drukken waarin ze een onuitwischaar teeken achterlieten — het teeken van den misdadiger, die zich vermeid had in de misdaad. De reden waarom niemand ooit kon ontdekken waardoor de dood veroorzaakt was, was dat de slachtoffers een nicotinin injectie ontvingen, terwijl het uiterst kleine gaatje van den hypodermischen naald naderhand ingewreven werd met menthol, om de lucht der nicotinin weg te nemen die het lichaam anders zou afgegeven hebben, terwijl de dood door dit gif zoo goed als onmogelijk bij analyse vast te stellen is. Bondi werd ook op deze wijze gedood, maar door Gasperini en niet door Madame Joubert. Het gelukte Gas-

perini door zijn buitengewone hypnotische wilskracht, of wat het dan ook was, dat hij bezat, Madame Joubert vele misdaden te doen bedrijven, maar nooit die van moord. Het is vreeselijk als men bedenkt welk een demonische macht die man bezat! Hij alleen is verantwoordelijk voor al wat er gedurende deze maanden van verschrikking is geschied! Goddank, o, Goddank, dat hij eindelijk dood is!"

* * *

Het was een kalme, heldere avond, twee maanden later.

Weder zat ik met Rosemary op het terras van het Chalet, en staarde naar het blauwe Kanaal, naar de witgeveleugelde meeuwen, terwijl zij, met schrille kreten, onder ons kringen beschreven; wij bewonderden het heerlijke uitzicht, dat zich rechts en links van ons ontvouwde. De roode, ruwe, steile klippen, de lappendeken van groen en rood, die zich verder het land in uitgestrekte, zoover het oog reikte, de heerlijk-mooie bosschen, met hun rosse en oranje tinten, zijn amber en koper, groen en bruin, purper en sepia, ongetwijfeld een van de schoonste en lieflijkste landschappen, die er zelfs in het mooie Devonshire te vinden zijn.

Wij waren een week geleden thuis gekomen van onze huwelijksreis naar Italië. Hoe vreedzaam leek alles. Hoewel reeds laat in den herfst, was de lucht toch nog zacht, en terwijl wij daar zijwendend naast elkaar zaten, kwamen oude herinneringen in mij op. Ik dacht weder aan Rosemary's komst hier als pas-herstellende, slechts enkele maanden geleden; aan de onvermoeide zorg van mijn tante voor haar, en haar bezorgdheid voor haar comfort en beterschap; aan dat bezoek van Madame Joubert; aan het telegram van Marco, dat ik ontvangen had, en dat mij direct naar Londen riep; aan het schouwspel, dat Gasperini bood, terwijl hij daar dien avond, lang en mager, in dat laantje stond, toen ik hem, van Amstey's Cove komend, passeerde, — een onheilspellende verschijning, die mij doodelijken schrik had aangejaagd.

Ik keek nu naar Rosemary's kalm en schoon gelaat, na de enkele minuten zwijgen — het stilzwijgen van volkomen begripen, van volmaakte kameraadschap. Haar profiel teekende zich tegen de lucht af, terwijl zij keek naar de roode klippen van Barry Head. De herfstschemering begon langzaam te vallen. De lucht was warm en geurig van de lang-opgespaarde hitte van den langen zomer en de gouden oogst van een aan vruchten rijken herfst. Een heldere ster — de avondster — hing haar lampje uit, boven ons in het waas van donkerend blauw. Bij het licht van deze ster was mijn jong vrouwtje allerbekoorlijkst. Mijn oogen bleven rusten op die weelde van bruin haar — de wrongen glansden als donker koper in den gloed van den herfst-zonsondergang. Daarna gingen mijn blikken naar de breede wenkbrauwen, het gladde, blanke voorhoofd dat onschuldig was als dat van een kind. En daaronder — haar oogen! Voorzeker had nooit een vrouw zulke zachte oogen gehad. De jonge Liefde had zich in hunne violet-blauwe diepten gebaad, zoodat ze in mijn verbeelding nu een bekoring bezaten, een lieflijkheid, een kracht, die ze vóór ons huwelijk niet gekend hadden. Ik kreeg even een bekoorlijk, klein, schelpgelijk oortje te zien, en den hoek van haar rooden mond, zoo beweeglijk en gevoelig. Welk een gezichtje! En toch geloof ik, dat ik, zelfs op dat oogenblik, in haar gelaat het meest bewonderde de uitdrukking van diep nadenken, van artistieke en intellectuele kracht. Welk een levensgezellin had ik gekregen!

Een groote vreugde maakte zich van mij meester. Misschien hebt ook gij, mijn lezer, deze vreugde gevoeld — ééns in uw leven! Deze vreugde doortilde mij als heerlijke, opwindende muziek, zoodat mijn hart trilde bij de melodie. Zij was de mijne — de mijne met al haar wondere lieflijkheid, haar kracht en bekoring — „tot in den dood!” En hoe weinig had het gescheeld, of ik had mijn geliefde — mijn vrouw verloren!

Alsof zij mijne gedachten ried, bewoog Rosemary zich plotseeling, en draaide zich in haar dekstoel om, en terwijl zij dit deed, schoof ik mijn stoel dicht bij den haren, vatte haar blanke hand, en bracht haar snel aan mijn lippen terwijl mijn oogen de hare ontmoetten, en kuste den trouwring lang, innig.

„Liefste! Liefste!” fluisterde ik haar toe. „Is er ooit een man geweest, die zulk een wonder van een vrouw kreeg? Hebben ooit twee menschen sedert de schepping der wereld elkaar liefgehad met een liefde als de onze? Hebben ooit twee minnenden zoo-veel zegeningen ontvangen als wij?”

„En denk toch eens”, zeide Rosemary zacht, „dat wij zonder je lieve oude tante, en haar voortdurende zorg voor mij — voor ons allebei — misschien nooit hadden kunnen trouwen, ja, misschien zelfs nooit geëngageerd waren geraakt. Zie eens deze mooie bezitting, die zij ons heeft nagelaten; ja, het is alsof al het geluk, dat wij nu smaken, ons geworden is uit haar hand! En misschien kan zij ons in deze oogenblikken wel zien — ik mag altijd zoo graag denken, dat van ergens, ergens bij die groote, heldere ster boven ons, haar vriendelijke oogen op ons neerzien en zij haar geluk eindelijk vindt in het aanschouwen van het onze. O! Zij is in haar jeugd door een vuur van verdriet gegaan, en nog pijnlijker was daarna dat lange leven van vastberaden willen vergeten en eenzaamheid. Maar nu is dit ten einde. Ik hoop dat zij gelukkig is, het lieve oudje! Zij heeft ons zooveel gegeven — zooveel — elkaar”. En de stem van mijn vrouwtje begon te beven en zweeg toen met een teedere zucht — de zucht van volmaakt geluk.

Het werd steeds duisterder. De tijd ging voorbij, zonder dat wij er op letten. De lucht was nu van een donker saffier, waarin myriaden sterren stonden als diamanten stipjes in een fluweelen

troonhemel. Ik stond op, en terwijl ik mij over Rosemary's stoel boog, nam ik haar op en zette haar op haar voeten neer, en wij liepen samen langzaam voort, ik met mijn arm om haar heengeslagen, naar den rand van den tuin, waar het zachte gras langzaam hellend afliep naar de rots, en vanwaar wij, vanonder prachtige eiken, uitkeken op de open zee, en het geheele vreedzame tafereel één aanblik van volmaakte harmonie bood.

Mijn armen sloten zich om mijn lief vrouwtje, en haar zachte hoofd vleide zich aan mijn borst.

„Mijn eigen heerlijke schat!” zeide ik zacht, „dus je hebt er geen spijt van dat je mij getrouwd hebt? Je hebt toch geen spijt — van iets — wel? Al de verschrikkingen — alles wat je hebt moeten doormaken?”

„Vóór jij in mijn leven kwam” — haar stem was slechts als een ademtocht — „was de wereld grauw. Alles was grauw — nu besef ik het — de boomen, de bloemen, de grasvelden, de zee, alles. Het leven zelve was enkel een grauwe droom. Soms was ik er beangst voor. Dan dacht ik: „Zal dit zoo voort gaan, tot ik oud ben? En toen kwam jij. O! Het lijkt alles zoo vreemd”.

„Ja”, zeide ik, „maar wát is vreemd — vertel het me, schat?”

„Welnu, jij kwam, lieveling, en nadat ik je had leeren kennen, was het alsof de geheele wereld een nieuw kleurenkleed had aangedaan, gemaald door het penseel van een tovenaer — o, zulke rijke, heerlijke kleuren! Rozen — prachtige, bloedroode rozen — hingen in guirlanden boven mijn hoofd; onder mijne voeten was de aarde bedekt met bloemen — o, zulke heerlijke bloemen! Wit, roze, geel en blauw! O! Sedert dat oogenblik zag de wereld er voor mij zoo geheel anders uit. En zoo is ze voor mij voortdurend gebleven”.

Zij hief het schoone hoofdje op. Haar donkere oogen glinsterden nu van gelukstranen. Haar armen bogen zich om mijn hals. Ik bukte mij en kuste hartstochtelijk haar lippen — haar zachte haar.

„De hemel zij gedankt voor je heerlijke liefde, mijn eigen schat!” zeide ik met een stem die van aandoening beefde. En wij stonden daar héél stil naast elkaar, zij met haar hoofd rustend aan mijn borst, ik met mijn lippen op haar haar. . . .

E I N D E.

Waarvan is de naam Albanië afkomstig?

DE Albaniërs noemen hun land in hun eigen taal *Skipëria*, zichzelf *Skipëtare*, hetgeen zoo ongeveer beteekent „Bebouwers van den bodem”. De Turken noemen de Albaniërs *Arnauten*, de Grieken zeggen *Arbanieten* of *Albanieten*, waarvan klaarblijkelijk ons *Albaniërs* afkomstig is. De naam *Albani* komt reeds in de Oudheid voor, doch heeft dan betrekking op een Kaukasische streek, welker bewoners de voorvaderen moeten zijn geweest van de Alanen, die bij de Volksverhuizing een rol hebben gespeeld. Voorts maakt Plinius gewag van *Albani*, die echter slechts één stam vormden en in het Noordelijke deel van het tegenwoordige Albanië woonden. Eerst in de 13de eeuw, na de rooftochten der Noormannen, onder Robert Guiscard, komt de naam Albanië als aanduiding van het geheele gebied, dat thans zoo genoemd wordt, voor. Sommigen brengen hem met het Latijnsche *albus* in verband, geven er dus de beteekenis aan van „het land der witte bergen”, wier dofwitte toppen de zeeman reeds in de Adriatische Zee kan waarnemen. Andere taalgeleerden beweren echter, dat in dezen naam de Keltische wortel *alp* of *alb* schuilt, die berg beteekent en die men in de woorden *Alpen*, *Alba*, *Albion* e.a. terugvindt. Inderdaad zijn de Kelten bij hun veroveringstochten tot in den Balkan en Klein-Azië doorgedrongen en het is daarom wel mogelijk, dat de naam Albanië uit het Keltisch stamt, ook al hebben de Kelten zelf het kleine bergvolk niet aan zich kunnen onderwerpen. Zij zijn immers wel met de Pelasgaren en de Grieken in aanraking gekomen, waarmee de Albaniërs door taal, zeden en afstamming nauw verwant zijn.

L. F. H.

BOEI VAN TIJD.

't Is zomer. 't Is een manelooze nacht.
Er viel een lichte dauw. Nu is de lucht
Doorschijnend zwart. — Hoe stil! . . . Zonder gerucht
Het uur glijdt langs, en staart mee naar de pracht

Der eeuw'ge sterren in haar volle kracht.
Ik tuur en tuur. O, d' ordellooze vlucht!
Kon ik er maar aan meedoen! — En ik zucht.
O, d' onmacht van het stof-zijn! — Maar ik tracht,

Ik tracht, ik span mij in. . . Ik tuur, ik tuur;
'k Tast rond, met mijn gedachten, in die schaar,
Of ik daar niets, dat grijpbaar is, ontwaar,

In al dat eeuwige het ding van duur.
Maar de stroom gaat zijns weegs. Oneindigheid!
Mijn onmacht zinkt terug in boei van tijd.

J. H. DE VEER.

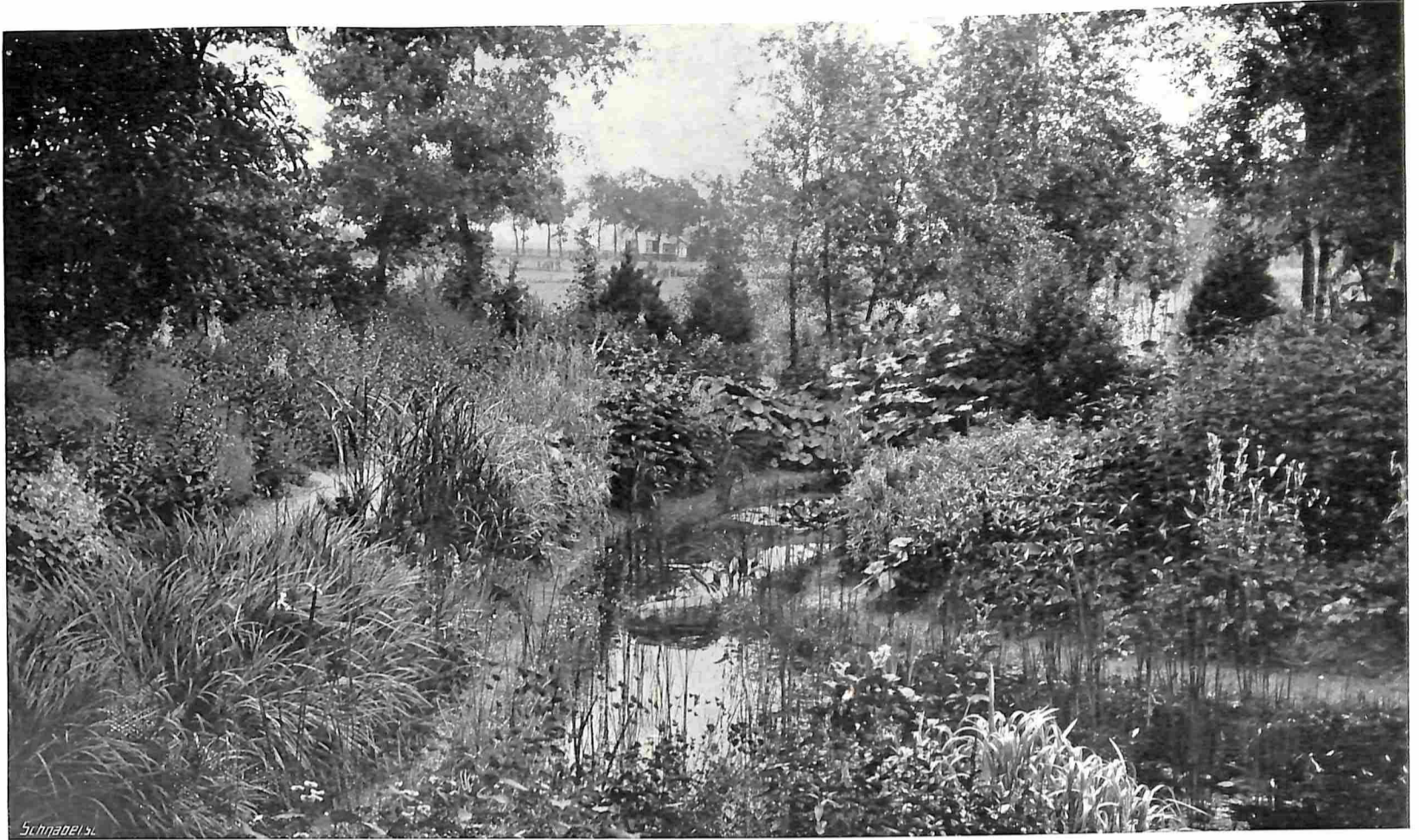

Foto H. A. Veltman.

DE TUIN DER GERARD-ADRIAAN-VAN-SWIETEN-TUINBOUWSCHOOL TE FREDERIKSOORD.
WATER- EN MOERASPLANTEN.

DE SCHOOLTUIN DER GERARD-ADRIAAN-VAN-SWIETEN-TUINBOUWSCHOOL TE FREDERIKSOORD.

ER is gelukkig weer een strooming merkbaar, die kapitaal-krachtige personen naar buiten drijft. Oude landgoederen worden weer in eere hersteld, vele nieuwe worden naar de eischen des tijds ingericht. De auto heeft afstanden denkbeeldig gemaakt, men verplaatst zich in zeer korten tijd van stad naar land en omgekeerd. Van beide kan men naar willekeur profiteren.

Er moet echter op vele plaatsen nog heel wat gebeuren, vóór men zich buiten weer geheel behagelijk zal gevoelen, vooral, omdat er veel meer is gedacht aan goede inrichting van gebouwen, dan aan die der tuinen. De tuinen worden te stiefmoederlijk bedeed. Slechts op een klein aantal plaatsen heeft de tuin-architect „carte blanche” gekregen, mocht hij naar goeddunken scheppen. Dit zal echter veranderen, zoodra de eigenaar zelf liefde voor den tuin opvat. Hoe meer men met planten en bloemen vertrouwd geraakt, hoe meer men het schoone daarin opmerkt en zal trachten het op het eigen terrein bijeen te brengen.

Het plantenrijk is onuitputtelijk in vormen en kleuren. Nu is het zaak deze in onze tuinen op de meest voordeelzame manier uit te laten groeien. De smaken zijn daarom zeer verschillend. De een houdt meer van natuurlijke, de ander meer van kunstmatige plaatsing der te gebruiken gewassen. De in dit nummer opgenomen platen, voorstellende kiekjes uit den schooltuin der Gerard Adriaan van Swieten tuinbouwschool te Frederiksoord, geven een goed beeld van beide. Vier ervan geven weer hoe men bloemen en planten op natuurlijke wijzen in den tuin kan plaatsen — natuurstijl —, die op de volgende bladz. en die op blz. 420 strijden voor de kunst — Fransche aanleg. De plaat op blz. 418 geeft ons het begin van den natuurtuin te zien. Op den voorgrond staan een paar Amerikaanse eiken, waaronder en waarnaast schaduwminnende vaste planten als lelietjes der dalen, welriekende viooltjes, maagdepalm en komvarens een plaatsje verkregen. In het vroege voorjaar treffen we er nog aan bloeiende bolgewasjes als crocus, Scilla, — Chionodoxa, Eranthis hyemalis en Saxifraga granulata (Haarlemsch Klokken-spel). Aan den waterkant bloeien het grootbloemige moerasvergeetmij-nietje (*Myosotis palustris nixenaugae*) en de dubbele dotterbloem, *Caltha palustris fl. pl.* Op bladz. 419 zien we een gedeelte waar de alpenen op natuurlijke wijze groeien. De steenen, die bij den aanleg uit den grond kwamen, vertegenwoordigen het rots-werk. Coniferen en berken maken het geheel los en aantrekkelijk.

Op onregelmatige heuveltjes komen tal van *Sedum*, *Saxifraga*, *Sempervivum* en *Arenaria* soorten voor, daarnaast *Veronica repens* en *incana*, *Gnaphalium margaritaceum* en *alpinum* (Edelweiss), *Iberis sempervirens*, *Gypsophila repens*, *Geum Hel-dreichi*, *Epimedium sulphureum*, *Arabis alpina*, *Aubrietia del-toidea*, *Aster alpinus*, *Alyssum saxatile* en tal van andere, meest kruipende plantjes. Voor liefhebbers is dit zeker wel het aantrekkelijkst gedeelte. Alpenen zijn onuitputtelijk in vormen en

kleuren. Ze bloeien voor 't meerendeel in 't voorjaar; toch vindt men er ook fraaie zomer- en herfstbloeiërs onder. Ze vragen, als de bereiding van den grond goed is geweest, weinige verzorging. Alleen dient men op te passen, dat de een den ander niet verdringt. In de natuur geldt nog altijd het recht van den sterkste 1), bij planten zelfs in zeer hooge mate. Menigeen heeft dit ondervonden. Bij den aanleg poot men een groot aantal soorten en na weinige jaren bezit men nog alleen de krachtigst groeiende. Uitgebreide plantenkennis is dus in de allereerste plaats noodig, zal de alpentuin goed in stand blijven. Aan te raden is het dan ook met een klein sortiment aan te vangen, dit jaarlijks uit te breiden. De verzameling kan uit buitengewoon veel soorten bestaan. Bezoekers van den Kewtuin in Richmond bij Londen zullen dit zeker wel hebben opgemerkt. Verkreeg men te Kew een alpentuin door het graven van een hollen weg, waarbij de los gekomen aarde aan beide zijden van den weg op onregelmatige wijze tot heuvels werd opgeworpen, in Frederiksoord kwam voldoende aarde beschikbaar door het graven van een vijver. De vijverplanten waren aangewezen voor moeras — het water voor waterplanten. Des te meer afwisseling werd er door verkregen. Uit den grond kwamen tal van steenen. De grootste daarvan werden gebruikt om een pad door het water te verkrijgen. Ook dit werkte mee om den natuurtuin te volmaken. De afbeelding hierboven geeft een groot deel daarvan aan. Hoe langer men de plaat beschouwt, hoe meer er voor den dag komt. 't Zelfde kiekje hebben we in den stereoscoop; dan eerst komt er vol leven in. Duidelijk zijn hier te herkennen: *Iris*, *Spiraea*, *Eulalia*, *Typha*, *Tussilago* (hoefblad), *Phalaris*, *Funkia*, alle aanbevelenswaardige moerasplanten en *Nymphaea* als voor-naamste vertegenwoordiger der waterplanten. Vooral de rozebloemige waterlelie *Nymphaea Marliacea rosea* trekt de aandacht.

Deze hybride groeit sterk, is volkomen winterhard, en laat zich vrij gemakkelijk door scheuren vermenigvuldigen. De geheele *Marliacea* groep verdient trouwens volle aanbeveling. Andere hybriden groeien dikwijls slecht, stoelen niet uit en verdwijnen langzamerhand weer, vooral ook omdat ze niet tegen onze winters bestand zijn. De *Marliacea albida* is hier de sterkste. Ze brengt van Juli tot September groote zuiver witte bloemen voort, die zich flink boven het water verheffen.

Verder wandelende komen we aan het schaduwgedeelte, de voorplaat geeft dit aan. Een beekje houdt de natuur er in. Hoewel deze kiek in 't vroege voorjaar moest worden genomen, zien we reeds duidelijk, dat er in de schaduw, onder de boomen, nog volop kan groeien en bloeien. Fraai komen hier uit de *Primula veris* en *Primula officinalis*, *Anemone nemorosa*, *Geranium sanguineum*, *Doronicum caucasicum*, *Heuchera sanguinea*, *Spiraea filipendula*, *Solidago procera* fol. var. en de bontbladerige *Maagdepalm*, *Vinca minor* fol. var. — In 't midden rechts ziet men

1) Evenals nog altijd bij de menschen, o schande!

Foto H. A. Veltman.

DE TUIN DER GERARD-ADRIAAN-VAN-SWIETEN-TUINBOUWSCHOOL TE FREDERIKSOORD. FRANSCH E AANLEG IN DEN SCHOOLTUIN; OP DEN VOOR- EN ACHTERGROND „MIXED BORDERS”.

een natuurbruggetje, dat schaduw- en lichtpartijen verbindt. Daaronder loopt, langs het water, aan beide zijden een smal paadje, waardoor men in de hoog opstaande wallen tal van varen van nabij kan aanschouwen. Vooral de gewone boomvaren heeft er zich gevestigd geheel als in de natuur; onder bij 't water tracht het dubbelloof *Blechnum spicant* het terrein te veroveren. Op het steilste gedeelte hangt een geelbladerige hop — *Humulus Lupulus aureus* — des zomers met talrijke lange scheuten naar beneden. In de omringende boomen heeft de kamperfoelie zich gevestigd. Ook de blauwe regen heeft zich een warm plekje uitgezocht, eerst langs de leuning van het bruggetje, daarna in een naastbijstaanden els.

Hoe geheel anders ziet een tuin er uit met kunstmatige lijnen en -bepanting. Men beschouwe daarvoor den franschen aanleg. Lineaal en passer hebben daarbij goede diensten gedaan. Hier komt het aan op zuiverheid der lijnen van paden, gazons en vijvers en op helderheid der kleuren van de te gebruiken gewassen. Dient men een natuurtuin te doorloopen om de volle schoonheid er van te bewonderen, de fransche aanleg werkt van verre. Vooral vanaf terras of hooger gelegen rijweg. In onzen aanleg ontbreken beelden en fontein, niettemin maakt hij reeds zonder deze veel effect. Een groot aantal perkplanten vinden er een gunstig plekje, volop profiteerende van zon en lucht. Het geheel is omsloten door borders, die een schat van vaste planten kunnen bevatten. Op de plaat hierboven ziet men deze op den voor- en achtergrond. De gewassen zijn nog klein, het kiekje werd eind Mei genomen, direct na de bepanting der zomerbloei. Voor border geldt als beste achtergrond een muur of een coniferen haag. In den schooltuin der Gerard Adriaan van Swieten tuinbouwschool werd gebruik gemaakt van siergrassen, meer speciaal van *Eulalia japonica* met hare variëteiten *Eulalia jap. gracillima univittata*, *zebrina* en *albo-vittata*. Ze bleken daarvoor bijzonder geschikt, vooral ook omdat ze met de planten meegroei en tegen slagregens en storm bestand zijn. Nimmer slaan ze tegen den grond. Ze vormen een bijzonder fraai gewas dat in 't najaar zich nog met bloempluimen toot, vooral de variëteit *zebrina*. De plaat geeft bij nauwkeurige beschouwing ze duidelijk aan, hoewel nog slechts één Meter hoog. In Augustus kunnen de stengels een lengte van twee Meter hebben bereikt.

De tuin is rechthoekig en wordt ingesloten door lanen van vruchtboomen, die streng in vorm zijn gesnoeid. Die lanen vormen ook een aantrekkelijkheid van den tuin. Men ziet ze zoo zelden goed onderhouden. De coniferen die op den voorgrond staan, zijn mooie exemplaren van *Taxus hibernica*, deze groeien langzaam, doch blijven zonder snoeien mooi in vorm. Men mag ze stijf vinden, in een franschen tuin behooren ze echter thuis, ze kunnen beelden vervangen.

In den vijver groeien gele en roode waterlelies (*Nymphaea marliacea chromatella* en *Nymphaea Froebeli*). Een steenen trapje geeft toegang tot een pad dat vlak langs het water loopt. Men kan dus tot zeer nabij de waterplanten komen, om de schoonheid der bloemen des te meer te kunnen bewonderen.

Op het plaatje op bladz. 420 geven bloemen- en vruchtenkassen een passenden achtergrond.

Zoo'n franschen tuin vraagt heel wat meer onderhoud dan een natuurtuin. Als laatstgenoemde bij de planting goed is verzorgd — de grond terdege is toebereid — vraagt hij slechts een kundig man om een oogje in 't zeil te houden over het sortiment. De krachtigst groeiende planten mogen de meer teere, langzaam groeiende, niet verdringen. Opzicht is dus geregeld noodig. De sterkste plant wordt in bedwang gehouden, de zwakke beschermd. Onkruid mag er wel in voorkomen, doch niet op den voorgrond treden. Hoe geheel anders is dit bij den franschen tuin: alles moet zoo rein en zuiver mogelijk zijn. Paden, perken, gazons moeten zuivere lijnen behouden en geheel vrij zijn van onkruid. Er dient dus dagelijks te worden gewied, geknipt. Het gazon moet uit de fijnste grassen zijn samengesteld. Madeliefjes, paardebloemen, weegbree mogen er niet in voorkomen. Bij hun verschijnen worden ze dadelijk verwijderd. De gazonmaaimachine houdt het gras kort. Snel oplosbare en dadelijk opneembare kunstmeststoffen houden er de kracht in, de slang van de waterleiding zorgt voor voldoende vocht.

Op de perken pote men slechts lage gewassen. De platen geven ons te zien *Pelargonium's*, *Fuchsia's*, *Ageratum*, *Heliotroop*, *Polyantha-rozen*, *Coleus*, *Salvia*, *Tagetes*, zomerbloeiende *Chrysanthemum's*, *Phlox*, *Zomer Aster*, *Knol- en Stengel Begonia's*, *Calceolaria's* in tal van variëteiten. Ze vormen daar een staalkaart voor den leerling, die er de beste door leert kennen. Duidelijke naambordjes geven soort en variëteit voor ieder perk aan. Ook in particuliere tuinen moest men daar meer aan doen. Vele bezoekers hechten er aan, de juiste namen der planten te leeren kennen. Dit wakkert trouwens de liefde voor bloemen en planten aan. Men kan er onderling ook gemakkelijker over spreken: vooral als het bijzonder uitlopende vormen zijn, verdient het aanbeveling, den juiste naam aan te geven.

Veel effect maakt een bepanting bestaande uit een gering aantal soorten in bepaalde, vastgestelde keuren. S. BLEEKER.

ALLERZIELEN.

EEN klein onoogelijk kerkhof, dat van het onaanzienlijk boerendorpje Emmikhoven, achter het vervelooze, verschilderde hek, tusschen de ongesnoeide hagen, waarin de witte winden en wilde clematis welig tieren: een langwerpige vierkante vlakte met slijkerige paden, vol modderkuilen langs de ongemaaide grasheuvels, waarop kleine smalle scheefstaande zwarte kruisjes met half verweerde witte letters; een enkele, slordig door gele bloemen en brandnetels omlijste steen, vol groenige mosknobbels, welke onleesbaar doen zijn de er in gebeitelde woorden; hier en daar, in verroeste ijzeren doozen, papieren of metalen kransen onder gearsten metalen stolp.

Een chaos, een eenzaam verlaten wilde woestijn, deze rust-

plaats der dooden, deze aan de afgestorvenen gewijde akker.

Geheel anders heden, den eersten November, allerzielandag; alle paden versch bekiezeld met glinsterende steentjes, het gras kort gesneden, het onkruid gewied, de zerken ontdaan van het mos en overal, op schier elk graf, versche bloemen, eerbiedig neergelegd door de tallooze in hun Zondagsche kleedij gedoste boeren en boerinnen, die hier zijn gekomen om te bidden in volle devotie voor het zieleheil hunner dierbare dooden. In verwijderde hoek Jeanc Puts, arme arbeider op boerenhoeve, geknield voor zwart houten kruis op langen grafterp; de handen gevouwen, de oogen gesloten, prevelt hij gebeden met snelle lippen; naast hem zijn zevenjarig dochtertje, ook geknield, ook met gevouwen handjes en dichte oogjes, lispelend de onze Vaders en Wees Gegroets.

„Zoe Anneke”, na langen tijd, „lik noe mèr de bleumkes neer op et graaf van moeder zaliger” eindelijk de vader.

Uit den als zakkuil om haar middel gebonden witte schortje haalt zij de enkele in hun tuintje geplukte reeds verwelkte rozen en de afgesneden in hun kamertje gekweekte geraniums; met langzame ernst strooit zij deze op de plek waaronder moeder rust.

„Zek vader” met klein kinderstemmetje, als ze reeds hebben verlaten den doodenakker.

„Waat Anneke?”

„Dat deit moeder zeker veul plezeer, det veer 1) veur heur komme beië 2) en blomme struuje op heur graaf?”

„Zeker Anneke deit dat moeder plezeer”

„Zuut 3) ze us dan auch?”

„Mè zeker zuut ze us, van oet den hiemel”

„Kom ich later ouch in d'n hiemel bij moeder?”

„Jao, mè dan mooste auch altied braaf en good zien, pront wie moeder is gewes d'r ganse leve laank.”

Een korte wijle loopt zij naast den vader, haar handje in de zijne, in diep ernstig gepeins.

„Vader” plots weer.

„Waat Anneke?”

„Es moeder noe toch al in d'n hiemel is, woveur moote veer dan nog beië, dat ze in d'n hiemel kump?”

Jè zuuste... kinn-ke... zuuste, det kump... dat is... umdet Sleevehier 4) dat einmaal zoe heet geordonneerd det veer beië veur allemaol, die veer hōbbe leefgehad es ze doet zien.”

„En woveur heet Sleevehier dat zoe geordonneerd?”

„Anneke dat mooste mèr ins aon de kap'aon vraoge es te nao de christelieke lier geis, dè zal dich dat beter kōnne explicere wie ich.”

* * *
„Dè zeet ins vader, dar zit Caro al veur de deur op oos te wachte,” als zij hun woinkske, kleine hut aan den rand van het Streeperbosch ontwaren en plots vergetend dat voor haar jeugdige hersentjes nog onbegrijpelijke, onverklaarbare, niet meer denkend aan moeder en den hemel, roept zij kletsend haar handje tegen het been: „Caro, Caro”.

Leelijke hond, van twijfelachtig ras, die luide blaffend komt aanhollen; een telkens hoog tegen haar opspringen, gepaard met tallooze likken van den ruwen spitsen tong op hare wangen niet weerhouden door haar: koescht Caro, koescht toch bieske de begaois 5) mich gansch mine witte schoek 6), vort Caro; dan voor een oogenblik een met krommenden rug en uitgestrekte pooten wegrennen om dra weer terug te keeren in woeste vaart tot vlak voor haar, nu het lijf omlaag op den grond als knielend voor haar, dan weer haar bespringend, duwend den ruigen snoet tegen haar gezichtje, terwijl de staart in vlugge zwenkingen zwaait heen en weder, de muil schetterkeft om zijn vriendinnetje te kennen te geven zijn blijde blijdschap bij het weer zien na de scheiding van zoovele uren.

Ze zijn vrienden, Anneke en haar hond, onafscheidelijk vrienden steeds geweest van het oogenblik af, dat zij nu bijkans twee jaren geleden hem had gevonden in het bosch, achter hun huisje, klein jong diertje, koud, verkleumd, bibberrillend in den sneeuw.

Ze had het beestje, dat met vochtige oogjes haar smeekend

1) Wij; 2) Bidden; 3) Ziet;

4) Onze lieve Heer. 5) Je maakt mij vuil. 6) schort. 7) Wolf.

had aangekeken, opgenomen, in haar boezelaartje gestopt naar huis gebracht en voor het vuur gelegd.

Vader had het een leelijk mormel gevonden, maar hij had terstond goed gevonden, dat Anneke het hield: 't zou misschien later een goede waakhond worden en tegelijk een vriend voor haar, die sinds den dood van zijn vrouw zaliger altijd alleen was, als hij bij den boer aan 't werk was.

Caro heeft aan zijn bestemming voldaan; hij heeft de verwachting van Puts niet teleurgesteld.

Hij is geworden groot, sterk beest de beschermer, de bewaker van zijn dochtertje, in huis steeds aan haar zijde; des nachts slaapt hij voor haar bedje; in het woud, bij het viooltjes zoeken of bij het plukken der champignons of zwarte boschbessen immer in hare nabijheid.

Zij verstaan, begrijpen elkaar, zij spreken met elkaar: zij vragend met lieve woordjes en zacht handjes-gewrijf, over de in haar schoot liggenden kop, het beest haar antwoordend met dankbaar gegrom en tevreden staartgekwispel.

* * *
Een snikneete dag in Augustus.

De hitte danstrilt boven de gelige akkers; de gouden gloeiende bal aan den effen blauwen hemel blakert de witte muren der zandstenen huizen; op de

blank effen vijvers, door geen windje gerimpeld, groote platte lischblaren, waaronder schuilen onbewegelijk de zware karvers en hoogbejaarde snoeken.

Het geheele woud glimschitterend als in fellen brand.

Tegen den breede stam van een reusachtige beuk achter het huisje van Puts, Anneke rugleunend, de oogen gesloten, de beentjes, bloot tot aan de knieën onder het hoog opgeschoven rokje, rechttuit op het donkere mos, haar handje slap hangend op den hond, naast haar, den kop op den grond tusschen de uitgestrekte pooten.

Plots een driftig opspringen van Caro: aan de andere zijde van het nog immer slapend Anneke, een ander beest met spitse snoet, waarin fonkelen vurig brandende oogen, een roode punttong, lang uit der schuimbedekten, scherpgetanden muil.

Caro heeft forsch zijn voorpooten gezet op het lijfje van zijn beschermeling die wakker wordt.

Een luide scherpe schrikgil, als zij het vreemde haar dreigende dier ontwaart tegelijkertijd heeft Caro over haar heen den vijand besprongen, hakend zijne tanden diep in diens nek.

Een woest, woedend vechten; beide beesten bijtend, borend hunne tanden in elkanders vleesch, verscheurend hunne borsten met scherpe klauwen, brullend wentelend over den grond, waarop druppelen roode bloedstrepen, terwijl Anneke in vertwijfelende schrik gilt, kriescht: „vader, vader”

Snel ijlt de man toe op dat geschrei, dat hulpgeroep van zijn kind: in zijn hand nog de schop, waarmede hij bezig is in zijn tuintje te arbeiden

„Verd... nog, ene wouf 7)” en hoogopheffend de spade slaat hij dezen met geweldigen kracht op den rug van het ondie.

Een pijnlijk gejack en tegelijkertijd een stroom bloed, die golft uit diepe wonde.

Caro houdt immer vast zijn prooi, heeft zich vastgereggen aan diens huid, terwijl nieuwe doffe slagen telkens en telkens dreunen op den rug, den kop van zijn vijand; een, die schier den schedel klieft: dan valt hij neer ter zijde, zich niet meer verdedigend, terwijl langzaam dichtlodderen de oogen.

„Allo los Caro, los bieske: er kin noe niks mie doen” terwijl Puts het trouwe dier losrukt van zijn thans geheel machtlozen vijand; lillend, bloederig vleesch, dat neerhangt van de opengereten hals; op verschillende plekken de haarvlokken, dik den en toch in weerwil van snijdende stekende pijnen, een blijde opspringen tegen 't huilend Anneke, likkend hare wangen met de bloed geverfde tong.

„Danke Caro, danke jong” de vader, terwijl zijn vereelte hand zacht streelt den kop van het dier, „dank huurste, de bōse good, braaf bies” en altijd dat hoog springen met schel geluid uit den open keel. „Allo kom noe mit, kom Caro, dan zal ich dich direk wassche, kom noe gauw mit nao de put”. Als hij met zachte hand

Foto H. A. Veltman.

DE TUIN DER GERARD-ADRIAAN-VAN-SWIETEN-TUINBOUWSCHOOL TE FREDERIKSOORD.
BEGIN VAN DEN NATUURTUIN.

de wonden bet met het koele water, „e gans look 1) in den nak, nè Caro, dat riskeer ich neet allein, dao moot ich d'n docter bie hōbbe; dè moot mer ins nao dich komme kieke; ich goon em sebiet hole, al kos et mich ouch ene vieffranc. Anneke blief dich zoe lang mèr bij Caro en dan mèr toujours door good wassche, de blessure good zuuver hauwe, huurste, dat zal em good doen, de brave trouwe hond”.

Met snelle schreden is hij ^{* * *} geloopt naar het nabij gelegen Roosdaal; hij heeft gelukkig den veearts thuis gevonden, die terstond zijn rijtuigje heeft ingespannen; samen zijn zij teruggedreden naar Emmikhoven.

„Woe is noe de wouf”, is de eerste vraag, als de dokter 't wouf van Puts heeft bereikt.

„De wouf dokter... de wouf... dè is kapot, dao hoeft geer neet nao te kieke, mè wel nao miene hond”.

„Ich zou toch gèr iers de wouf zien”.

„Mè woeveur toch dokter?”

„Jè, dat zal ich dich later wel zekke”.

„Allo dan mèr, es 't dan absoluut moot, mè er is kapot, zek ich uch, kapot, kapot” en tegelijkertijd met onverschillig schouderophalen van niet kunnen begrijpen, wendt hij zich om en stapt naar het bosch.

„Hèi lik er 't kreng”, schoppend den schoenpunt tegen den neerliggenden kop.

Langzaam hurkt de dokter neer, met vergrootglas bekijkend, onderzoekend het schuim, dat den bek omrandt.

Dan met droeven ernst, zonder den arbeider aan te zien: „'t is zoe Puts, ich wèr d'r al bang veur in deze tied, jus in de hondsdaog... 't is e dolle wouf gewès”.

„Dan is 't mer good, dat ich em kapot hōb gemaok, dokter”.

„Da's zeker good Puts... mè...”

„Waat meint geer dokter?”

„Jè zuuste Puts, 't zal dich wel veul leid doen, mè 't moot toch gebōre — d'r is niks aon te doen”.

„Waat moot gebōre dokter?”

„Veer moote diene hond ouch kapot make”.

„Waat zekt geer dokter, miene hond, Caro van Anneke, heur beste, heur inzige vrund, dè heur et leve heet gesauveerd; noets, noets van z'n leve dokter, dat permitteer ich in d'r ieuwigheid neet.”

„Zous te dan leever hōbbe, dat euver e paar weke dien hond ouch dol zou wère en dien keend zou biete, dat die dan ouch...”

„Waat dokter... Anneke auch...” en groote ontzetting, wanhopige angst in de groot wijd opengespalkte oogen, waarmede hij den dokter aanstaart.

„Jao Puts, zoe is et effectief — dien Anneke ouch en zous te dat dan leever hōbbe es...?”

„Nein dokter, dat neet... dat neet, dat sprik hé, m'n eige keend, mè „ich” doen et neet... „ich” kin et neet doen”.

„Wat deis te neet”.

„Ich maak em neet kapot... en ich wil d'r ouch neet bei zien, ich wil et neet zien d'n erme, brave schelm, dat good, trouw vies.”

„Dat hoof ouch neet Puts, dat zal ich doen.”

„Geer 2) docter, zoudt geer et wille doen... In Gosnaom dan mèr, es 't toch moot veur Anneke”, terwijl de oogranden zich vullen met dikke droppels, „mè wat ich euch beie maog, laot em neet te veul leië, doot em neet te veul pijn”.

„Er zal gaar oet neet leië, gaar oet gein pijn hōbbe, e pilleke oet dit fleske, da's cyankali, en er vält sebiet doed neer”.

„Allo, allo, gaot eure gaank mèr; wat zal Anneke aongoon es die et huurt; ich zal ze mer direk mit in hoes numme en maakt et dan kort dokter, laot et gauw gedoon zien”.

„Dat versprèk ich dich Puts”.

Als enkele minuten later vader en kind, geroepen door den vee-arts, weer naar buiten komen, ligt Caro op zijn zijde, de trouwe oogen half gesloten; hij springt niet omhoog bij hun naderen: geen blij geblaf uit den wijd open mond; stil, roerloos blijft hij liggen, niet luisterend naar het „Caro, Caro” van zijn jong vriendinnetje.

„Woeveur steit er neet op vader”, plots met van angst benepen stemmetje.

„Caro is doed, Anneke.”

„Doed, doed... pront wie mooder, zal ich em noe ouch noets me levendig zien, noets mie mit em kōnne speule?”

„Nein Anneke, de zuls em noets mie zien” met schouderchokkend geweent, terwijl ook de vreemde met vluggen armstreek de tranen wegveegt uit het oog.

Een akelig gekrijsch van het kind, een woest gehuil, terwijl het zich neerwerpt, het snikkend hoofdje drukkend tegen de open gereten bloederige huid.

„Nump et kinneke mit”, fluistert de dokter Puts zacht in het oor.

„Kom Anneke, kom noe kinneke, kom noe mit nao hoes!”. „Nein, nein, ich wil bij em blieve”. wild hartstochtelijk, terwijl zich ballen de kleine vuistjes, de voetjes trappelen op den grond.

De vader heeft toen met geweld het schreeuwend, tegenspartelend wicht in z'n armen genomen, haar in het bedje gelegd, waar zij eindelijk na lang droef huilen in slaap is gevallen.

In dien tijd heeft hij Caro begraven in het bosch op de plek waar hij gevochten heeft met den wolf om z'n vriendinnetje te redden.

Weer 1 November, weer ^{* * *} Allerzielen.

„Anneke, Anneke”, de vader reeds des morgens vroeg, als hij haar bedje verlaten vindt, „Anneke, Anneke”... doch steeds geen antwoord.

Een onrustige angst over hem; snel naar buiten — neen in het tuintje is zij niet... in 't bosch dan en hij ijlt weg het woud in.

Plots blijft hij staan... daar voor hem zijn kind, geknield op het graf van Caro, waarop enkele bloemen gestrooid om het van twee takjes gevormd kruisje, recht gestoken in de aarde.

Lang, onbewegelijk stil, staart hij naar dat kind, 't hoofdje voorover, de handjes gevouwen, lispelend met vlug lippenbeweeg.

„Waat deis te dao Anneke”, eindelijk na lange poos, terwijl hij zachtjes zijn hand legt op haar hoofdje.

„Mè vader, 't is vandaag toch Allerziele en geer hōbt mich gepasseerde jaor gezag, dat Sleevenier heet geordonneert, dat veer vandaag mooste beie veur allemaol die veer hōbbe leefgehad en veer hōbbe Caro toch ouch leefgehad, teer 3) vader?”

„Zeker Anneke”.

„En noe beij ich veur Caro, dat er ouch in d'n Hiemel kump bij mooder zaliger, want heer is ouch altied good en braaf gewès, pront wie mooder zaliger en... es geer noe doed zeet, dan zal ich ouch veur uch beie, geer zeet ouch altied good en braaf gewes en ich hōb uch ouch leef, pront wie Caro en mooder zaliger en ich wil ouch altied braaf en good blieve, dat ze mich ouch zulle liefhōbbe en veur mich beie en dan zulle veer later weer allemaol bie-in zien in d'n Hiemel, mooder, Caro, ich en geer, dat zal plezeerig zien, he vader?”

De man antwoordt niet; hij neemt z'n dochttertje in z'n armen, drukt haar vast tegen zijn borst en overdekt haar gezichtje met hartstochtelijke kussen.

„Woeveur jenkste vader”, als zij ziet de tranen die rollen langs zijn kaken.

„Um des stich zoe'n good, leef kinneke bōs”, en nieuwe vurige kussen, die begloeien haar wangen.

Mr. L. H. J. LAMBERTS HURRELBRINCK

1) Gat. 2) Gij. 3) Nietwaar.

DE HOP.

EN twintig, vijf en twintig jaar geleden bepaalde de kennis van bloemen en planten zich bijna uitsluitend tot de morphologie en de systematiek, met een weinig physiologie als toegift. Plantkunde was: rijtjes planten van buiten leeren: planten met bollen, met knollen, met wortelstokken, met een hokverdeeld, een schotverdeeld,

Foto H. A. Veltman.

DE TUIN DER GERARD-ADRIAAN-VAN-SWIETEN-TUINBOUWSCHOOL
TE FREDERIKSOORD.

GEDEELTE VOOR DE ALPINEN.

een schotverbrekend vruchtbeginsel, met een opstijgenden, neerliggenden of klimmenden stengel enz. enz. En alsof dat nog niet genoeg was, volgden op die hoofdverdelingen weer onderverdelingen en werden o.a. de planten met klimmende stengels weer gesplitst in die met een rechtswindende en andere met een linkswindende stengel. De Hop was een voorbeeld van de eerste. Want zijn stengel windt zich van het Westen door het Zuiden heen naar het Oosten, dus „tegen de zon in”, — links. Verder wist men er, hoe interessant ze ook mocht zijn weinig of niets van te vertellen. En voor het schilderachtige, dat ze heeft, had men geen tijd en . . . geen oog. Zoo'n Hop: wie zag er naar om! 't Was tuig, dat de hekken vernielde, dat het kreupelhout, waar het zich tusschen nestelde, in den groei onderdrukte en dat feitelijk . . . uitgerooid moest worden, als 't niet de éénige inheemsche plant was geweest, die een rechtswindende stengel had. O zalige dagen van weleer! Maar zijn we nu misschien niet een beetje te ver den anderen kant uitgestevend? Dweepen we niet een beetje te veel met wat onze omgeving ons in boom en bloem te genieten geeft? Misschien. Maar wat deert het? In welk opzicht schaadt het? 't Is zoo'n goedkoop genot. 't Kost niets. En dat rustig beschouwen en kalm genieten, komt het lichaam en geest niet ten goede?

De Hop is een studie waard. Zie die stengels. Hoe kronkelen ze zich om hun steunsel heen, als wisten ze, dat ze te zwak zijn om op eigen beenen te staan. Ze moeten hoog de lucht in om, wortelend in de zwarte aarde, die tusschen de afgeknotte stobben van het kreupelhout ligt, de zon te zoeken: de zon, die met haar licht de bladeren beschijnen zal en die de energie zal leveren voor den arbeid, die assimilatie heet. Zetmeel zal er gemaakt worden, eiwit moet er ontstaan en die beide zullen weer de bouwstoffen voor nieuwe stengels, voor nieuwe bladeren geven, ook voor nieuwe bloemen en vruchten, die het einddoel des levens zijn. Verbeeld U een Hoppeplant, in den herfst tot op den grond afgestorven, zoodat slechts het onderaardsche stengeldeel nog leeft, die nu in een enkelen zomer een stam moet maken, waarop ze zich krachtig en fier verheffen kan. Wat een materiaal zou daarvoor noodig zijn. Geen denken aan, dat 't mogelijk was! Een meer dan tropische groei zou noodig wezen. Daarom behelpt ze zich. 't Spaart haar voedsel, 't spaart haar bouwstof uit. Wat ze zoo in de dikte uitzuinigt, dat kan ze in de lengte besteden. En dat doet ze. Want wat een stengels! Wat een koorden! Als lange slangen liggen ze om hun steunsel gekronkeld. Zoo klimmen ze naar boven. Zoo bereiken ze de zon, met haar levenwekkend licht.

Maar hoe gaat dat klimmen?

Waag er eens een middagje aan. Ge zult dan zien, hoe de top van iederen stengel zich langzaam in het rond beweegt. Ze beschrijft een cirkelgang. Vooral bij warm weer gaat dat tamelijk vlug. In den tijd van een paar uur is dan zoo'n omgang gemaakt. Ligt binnen die lijn een steunsel, een tak of iets dergelijks, zoo legt de stengel er zich tegenaan en is de oplossing van de moeilijkheid gevonden. Is 't steunsel een stevige paal, een boomstam of iets anders met een doorsnee, grooter dan de palm van uw hand, zoo kan de top er niet om heen; dan de windingen, die hij maakt, zijn daartoe te klein. Het gevolg is, dat de stengel er zich voorloopig tegen aan legt. Maar dat duurt slechts kort. Al gauw laat hij los, als zag hij in, dat hij hier zijn doel niet bereiken zal. Hij groeit zijwaarts. Misschien is daar een dunner steunsel

te vinden. En als ook dit niet lukt? Dan zakt hij, onder z'n eigen gewicht, tot op den grond, wordt bleek en gaat kwijnen. Want het licht, dat voor zijn leven noodig is, ontbreekt hem hier. Met een enkelen oogopslag is 't hem aan te zien, dat hij z'n kommervol bestaan slechts met moeite voortsleept. Maar meestal redt hij zich. Want in den regel schieten uit het onderaardsche stengeldeel verscheidene scheuten tegelijk op. Bij gebrek aan steunsel slingeren ze zich om elkander heen en vormen dan een soort van kabel, uit verscheidene touwen samengesteld. Ze zijn zóó stevig genoeg, om zich staande te houden. Enkele, de krachtigste, steken er boven uit en weten op deze hoogte vaak nog een steunsel te grijpen. Dan is hun leven gered.

Hoe nu, als de stengel eenmaal z'n steunsel omslingerd heeft? Is 't dan uit? Of gebeurt er nog wat? Zeker! Want anders zouden immers alle windingen op nagenoeg dezelfde hoogte komen en zou 't ook onverklaarbaar zijn, hoe er zoo'n stevig verband tusschen steunsel en stengel gelegd wordt. Dat komt aldus: Terwijl de top rondgaat, heft het oudere deel, dat dus niet meer in de lengte toeneemt, zich op en zoo worden de spiraalvormige windingen verkregen, die hoe langer hoe verder uit elkander komen te liggen. En daarbij draait de stengel zich tevens om z'n as. Hij is zoodoende bij een eind touw te vergelijken, dat van onderen eenige keeren om een stok gewonden is. Terwijl het onder vast zit, wordt het aan het bovenind omhoog getrokken en tevens ineengedraaid. Het komt nu hoe langer hoe steviger om den stok te zitten. Zoo gaat het ook bij de hoppeplant. Het steunsel wordt er hoe langer hoe vaster in geklemd. En dat verband wordt nog steviger, doordien de stengels een zestal scherpe kanten, zoogenaamde lijsten dragen. Daar zitten, tamelijk dicht naast elkaar, honderden klimhaken op, die met hun weerhaken in de bovenlaag van het steunsel grijpen. Dat een hopperank naar beneden zou glijden, is dus onmogelijk. Elke klimhaak kan men het beste vergelijken met een kegelvormig voetstuk, met een enkele cel er boven op, die in dwarse richting uitgerekt is en aan beide einden spits toeloopt. 't Is net een stel ossenhorens. De wand is van kiezel en daardoor bijzonder hard en sterk. Diezelfde klimhaken vindt men ook aan den onderkant der bladstelen en op de hoofdnerfen en bladeren en zij geven aan de plant het ruwe gevoel, dat opvalt, als men er over strijkt.

In het laatst van den zomer, in Juli en Augustus, is het de tijd van den bloei. Dan merkt men dat er twee soorten van planten zijn: sommige, die losse pluimen en andere, die toekomstige hoppebellen dragen. De eerste bestaan uit meeldraad-, de laatste uit stamperbloemen. Elk meeldraadbloempje heeft een drie- à vijfdeelig bloemdek, met vijf meeldraden er in, die vlak tegenover de slippen zitten. Die meeldraden hebben een langen helmdraad en zijn dus zeer beweeglijk. De helmknoppen krijgen, als het stuifmeel rijp is, een nauw spleetje, zoodat de inhoud, fijn als stof, toch niet in eens, maar slechts zeer geleidelijk door den wind weggeblazen wordt. Inmiddels zijn de stempels der „belle”planten, die vlak in de nabijheid groeien, al een paar dagen voor de ontvangst van 't stuifmeel gereed geweest. Er is dus groote kans, dat ze reeds bestoven zijne voordat hun burenen hen kunnen helpen. Het voordeel, dat hierin schuilt, is bekend genoeg, om er bij stil te staan. Zoo'n hoppebel is dus feitelijk niets anders dan een combinatie van stamperbloempjes. Elk blaadje of liever elke schub draagt in

haar oksel twee bloempjes. Ieder bloempje bestaat slechts uit een enkelen stamper, weer door een scheedevormig schutblaadje omgeven. Dat vervult de rol van bloemdek. Twee lange stempels steken er boven uit. Doch wie meenen zou, dat er nu ook twee zaadjes zullen komen, heeft het mis. Bij 't rijpen komt maar één eitje tot ontwikkeling. Het vruchtje, een nootje, wordt door z'n eigen schutblaadje niet eens volkomen ingesloten. Het groote en kleine schutblad zijn vooral aan den voet met goudgele stipjes overdekt. Ze glinsteren in het licht. Het zijn kleine kliertjes, die een etherische olie bevatten, welke met looizuur, hars en bitterstoffen vermengd is. En het zijn juist deze bestanddeelen, die aan de hoppebellen hun waarde voor de bierbrouwerijen geven.

K. SIDERIUS.

EENZAAM WEGJE.

Voor mijn vrouw.

We zochten 't eenzaam wegje op
Van ruischende abeelen
Toen kwam de dartle zefier aan,
Die met je haar ging spelen.

Toen vingen duizend vogels aan
Te kwettren en te kweelen,
Toen bood je me je wangen aan
Te kussen en te streelen.

JOSEF COHEN.

Foto H. A. Veltman.

DE TUIN DER GERARD-ADRIAAN-VAN-SWIETEN-TUINBOUWSCHOOL.
TE FREDERIKSOORD.

PERK- EN WATERPLANTEN IN DEN FRANSCHEN AANLEG.

NEDERLANDERS IN NOORWEGEN EN DE OORLOG.

ZES weken lang heb ik in Noorwegen vertoefd en er veel genoten van het natuurschoon, dat Noorwegen's westkust den reiziger biedt. De bergen zijn er wel niet zoo hoog als in Zwitserland en Tirol, maar hunne vormen zijn grilliger, terwijl de watervallen en stroomen er zoo geweldig zijn, dat men vervaard staat bij den aanblik er van.

Het was mijn taak om de Lissone-gezelschappen, die elke week door de „Iris”, in Rotterdam de stokvischboot genoemd, werden aangebracht, te begeleiden van Bergen naar Stavanger of omgekeerd.

Op een dezer tochten, het was te Stalheim, ontmoetten wij een groot gezelschap Deutsche Cadetten, die juist op het oogenblik dat het begon te regenen, zooals het alleen in Noorwegen regenen kan, in de voor hen bestemde tweewielige wagentjes stapten, met het zekere vooruitzicht, doornat in Voss te zullen aankomen. Maar dat deerde geen hunner. Zij hadden pret, om of ondanks den regen; hun jongensgezichten lichtten van levenslust en ieders gelaat straalde mee bij de aanschouwing van zooveel gezellige uitgelatenheid. Twee dagen daarna ontmoette ik hetzelfde groepje in Myrdal, waar wij na hen aankwamen en waar zij, ons ter eere, direkt de Hollandsche vlag heschen.

Daar zijn maar een paar weken overheen gegaan en wie zal zeggen hoeveel leed er sinds gekomen is in dien blijden kring van jongelieden, die, zoomin als wij, de donkere wolken zagen, die samenpakten boven Europa en nu gebracht hebben dat ontzettende, dat helsche, waarin wij thans leven en dat wij eenige maanden geleden onmogelijk waanden, omdat we toen nog geloofden in den zegepraal van het hoogst-menschelijke, boven dat, wat de vergelijking met het roofdier niet doorstaan kan, dat alleen als het honger heeft zijn slachtoffer maakt.

Het laatste gezelschap bracht mij de tijding, dat Holland zich gereedmaakte om te mobiliseeren, doch niemand dacht er aan, dat de thuisreis met zoodanige moeilijkheden zou gepaard gaan, als na slechts enkele dagen zich voordeden. Had ik, op een enkel buitje na, steeds mooi weer op mijn reizen gehad, nu scheen het wel of de regen niet meer op wilde houden en toch genoten wij van al wat we om ons heen aanschouwden: geweldige stroomen, neerschiend in woeste vaart op rotsblokken, en daar weerstaan en vaneengespleten; hemelhooge kegels van bazalt, langs wier flanken in der eeuwen loop brokken waren neergedonderd, geweldig van omvang. Het een zoowel als het ander deed ons genieten met volle teugen, totdat de dag kwam, waarop wij vernamen, dat nu gekomen was de wereldbrand, waarvoor jaar in jaar uit het hout van den haat en de kolen van de dwaasheid zijn opgestapeld geworden. Toen was de reislust geweken en ieder wilde naar het Vaderland terug, hoe veilig het ook in Noorwegen was. Doch wij konden niet terug. De weg over land was afgesneden en de Iris, zoo vreesden wij allen, zou wel niet meer varen, midden door de elkaar op zee bevechtende volkeren.

Wij waren te Odda en moesten per boot naar Eide. Doch de diensten waren op de stille fjorden tot één per dag ingekrompen en zoo gebeurde het, dat wij in plaats van half elf des morgens, des nachts om twee uur aankwamen en dat met een boot, zoo vol geladen, dat een mijner medereizenden, een Hollandsche kapitein ter zee, niet nalaten kon om op het gevaarlijke van deze boottocht te wijzen. Doch wat moest men doen? De groote Carbidefabriek te Odda was stop gezet. Een vijftien honderd man was daardoor broedeloos geworden en zocht, uit vrees voor stilstand van alle verkeersmiddelen in Noorwegen, met zijn geringe kolenvoorraad, een heenkomen naar familie en betrekkingen. Zoo voeren wij met een overladen boot naar Eide, vanwaar wij 's anderen daags met de stoljaren 1) naar Voss gingen, alwaar wij in ons hotel aantreffen 43 leden van de A. N. W. B. en in een ander hotel een tiental leden van de Nederlandsche reisvereniging. Aldaar kwamen wij te weten dat de Iris niet meer voer, in Rotterdam gebleven was en dat nu een commissie van drie personen, door de leden van

den A. N. W. B. was afgevaardigd om besprekingen met den Hollandschen consul in Bergen te houden.

Dit onderhoud had ten gevolge, dat bericht werd, dat men ons tegen betaling van een hoog passagebiljet naar New-Castle wilde brengen. Dat bijna niemand daar iets voor voelde, spreekt vanzelf, daar het toen nog onbekend was, of Engeland ons kon en wilde accepteren — wij waren meer dan honderd Hollanders — en zoo ja, of er ook een verbinding met Holland was.

Wij besloten af te wachten en het Lissone-gezelschap toog naar Bergen en droeg mij als leider de verdere regeling van een en ander op.

Inmiddels bespraken wij, wat te doen, indien wij dagen, weken misschien in Noorwegen zouden moeten blijven. Wij dachten er zelfs aan om een schuur of iets dergelijks te huren, op stroo te slapen en zoolang wij nog geld hadden daarvoor inkoop te doen: rijst, brood, erwten en boonen totdat ook dat op zou zijn en wij Staatshulp zouden moeten inroepen. Het dwaze trad ook naar voren en deed ons af en toe smakelijk lachen, maar op den achtergrond stond toch altijd het spook, dat van honger en ellende sprak. Want, zoo vernamen wij, telegrafische postwissels worden niet overgemaakt, de mondvoorraad is in Noorwegen gauw uitgeput en van het geld dat wij bij ons hadden, had, die eerste dagen althans, toen ook daar iedereen den kop kwijt was, alleen het Noorsche waarde. Op Hollandsch goud, let wel: goud, moest men te dien dage twintig % verliezen.

Wij namen onzen intrek in Holdts-Hotel te Bergen. Ik trof met de Directie eenige regelingen voor de eerstvolgende dagen, verkreeg zelfs crediet.

Toen, na ampele besprekingen met de afgevaardigden van den A. N. W. B. en de Ned. Reisvereniging, toog ik met den leider van laatstgenoemde vereniging naar het gebouw van het „Bergens Dampscibscab”, waar het zoo druk en zoo vol was, dat er in de eerste uren geen denken aan was, om aan de beurt te komen. Een deftig oud heertje, met ouderwetse grijze bakkebaarden trad binnen en baande zich een weg tusschen de menigte door. „Dat is de Directeur” hoorde ik mompelen en onmiddellijk stevenden wij beiden op hem af. Met een: „No time” gaf hij ons te kennen dat wij geen kans op een onderhoud hadden en wij besloten nu maar geduldig te wachten. Doch zie, daar begaf de Directeur zich wederom tusschen het publiek en toen, het spreekwoord gedenkend dat een brutaal mensch de halve wereld heeft, legde ik mijn hand op zijn schouder, stelde mij voor en zie, de man bleef staan, plooid zijn lippen tot een vriendelijken glimlach en toen ik hem vertelde dat er in Bergen over de honderd Nederlanders waren, die snakten naar hun Vaderland, zei hij: „dat treft dan goed, want de Iris treft terug en wij zullen den kapitein belasten met het overbrengen van de Hollanders naar hun land, natuurlijk onder eenig voorbehoud”. Toen verdween hij. Ik kon mijn ooren haast niet gelooven, was niet gerust, voordat ook een der kantoordames mij verzekerd

had, dat ik goed gehoord had en zelfs sprak ik den portier van het gebouw aan, om nog eens te vernemen dat, wat als enkel lieflijkheid mij in de ooren klonk: „U gaat naar uw Vaderland terug”. Toen naar den Consul, een Noor, die ons vriendelijk ontving, doch dadelijk mij vroeg waarom op zijn voorstel, gedaan aan de afgevaardigden van den A. N. W. B., niet was ingegaan. Ik zette hem dat uiteen en met een eerlijk: „U hebt gelijk”, bekende hij dat zijn plan, gegeven de onzekerheid waarin men verkeerde, toch niet de ware uitkomst zou gebracht hebben. Toen ik hem vertelde, dat wij nu met de Iris zouden gaan, zette hij groote oogen op en met een: „U permittert,” telefoneerde hij met de Directie van de reederij en ontving ook het voor hem verblijvend antwoord: „de Iris gaat naar Rotterdam”.

Ik haastte mij, om aan de leden van den A. N. W. B. de heuglijke tijding te brengen. Een lijst van al onze namen werd opgemaakt, met een verklaring van den Consul voorzien, dat wij allen Nederlanders waren en alle dingen werden gereed gemaakt voor onzen aftocht.

Blijdschap was er, groote vreugde bij allen die het bericht vernamen, maar toch getemperd door overwegingen van gebeurlijke dingen. Er was bericht gekomen van een slag bij Doggersbank en daar moesten wij vlak langs; ook van een Noorsche boot die in de buurt van Rotterdam op een mijn geloopt en vergaan was en dat vele mijnen de Hollandsche kust hoogst onveilig maakten. Doch wat ons ook kon gebeuren, we waren vast besloten om te gaan.

Foto R. Teje.

HOP (HUMULUS LUPULUS).
VRUCHTDRAGENDE TAK IN DE DUINEN.

1) Noorsche wagentjes.

's Nachts half een werd ik uit bed geklopt, omdat de Kapitein van de Iris een onderhoud met mij wenschte. Met opgetogenheid vertelde hij van de prachtige mobilisatie in Holland, van de nieuwe geslagen guldens en van al de maatregelen die genomen waren ter bevordering van een goeden gang van zaken. Toen versomberde zijn blik en zei hij: „morgen twee uur gaan wij naar Rotterdam, gevaar is er nu niet, maar dat is toch elk oogenblik te wachten. Maar zeg daar maar niets van aan uwe medereizigers en zorg er voor — ik draag u dat speciaal op — dat alles rustig blijft aan boord, wat er ook gebeure”.

's Anderen daags om één uur werden wij aan boord toegelaten, eerst de dames en kinderen, die allen hutten kregen, daarna de mannen, die zich natuurlijk met allerlei slaappleaatsen behelpen moesten. Zoo vol was de boot, dat in twee partijen moest getafeld worden.

's Avonds 12 uur stopten wij te Stavanger. De Kapitein riep de drie leiders der vereenigingen bij zich, liet ons een telegram lezen van de Directie van het Bergens Dampscibselcab, dat vermeldde, dat de Hollandsche kust werkelijk zeer onveilig was, dat het gerucht van het loopen van een Noorsch schip op een mijn waarheid bevatte en dat nu de Directie alleen nog bereid was, om de boot naar New-Castle te zenden. Ofschoon deuren en vensters van de kajuit gesloten waren, was toch het droeve verhaal al uitgelekt, vóór wij buiten kwamen. De dames waren uit de hutten naar het dek gekomen en groot was de verwarring en ontsteltenis. De een vroeg raad aan den ander, een klein partijtje wilde in Stavanger blijven, doch een moedig: „wij hebben kans, laten we het nu maar wagen” deed allen, op vier na, besluiten, om aan boord te blijven. De boot vertrok naar New-Castle.

De volgende dag bracht ons veel wind, een sterk bewogen zee en zeeziekte. Zelfs Nelly en Henk, de twee eenige Hollandsche bedienden aan boord, die heusch niet voor het eerst op zee waren, moesten hun arbeid staken, wegens de groote offers, die zij aan de zee moesten brengen.

's Maandagsmiddags landden wij te Hartlepool. Onze komst daar was uit Noorwegen geseind en hulp bij landing en vervoer naar Londen was ingeroepen. Het ging prachtig. De consul wisselde zooveel mogelijk ons Noorsch en Hollandsch geld in, voorzag ons van reisbiljetten, al onze bagage ging in een vrachtwagen naar Londen, waar wij des avonds aankwamen, dankbaar weer zooveel nader bij huis te zijn.

Te Hartlepool waren wij onder politiegeleide naar het station gebracht, aangehaapt door de Hartlepoonsche straatjeugd en door de vrouwen die bij de deuren harer woningen hadden postgevat. Het leek wel, dat wij krijgsgevangenen waren.

Aan het station knoopte een der dames van het Lissone-gezelschap een gesprek aan met een paar Engelsche dames, die, toen zij hoorden van onze doorgestane moeilijkheden en van de reis die ons nog wachtte, onmiddellijk de stad ingingen en weerkeerden, met een groote zak bananen en een zoo groot aantal sandwiches, dat wij van de restauratiewagen geen gebruik behoefden te maken. Nelly en Henk hadden geen cent op zak en zij hadden ons, niettegenstaande zij het zelf zoo te kwaad hadden gehad met de zee, zoo goed geholpen. Neen, dat kon niet. Twee heeren gingen met de hoed rond en ieder offerde het zijne en zoo konden ook deze twee slachtoffers van den oorlog biljetten en brood koopen en met ons koers zetten naar Hollands blanke duinen.

Schnabel sc.
Foto H. de Bruin.

FRIESLAND'S WATER. RUSTIGE VAART OP DE SNEEKERMEER.

In Londen hadden we heel wat moeite om uit onze opgestapelde stukken bagage, die de honderd ver te boven gingen, het onze te zoeken en eerst heel laat kwamen wij met gehuurde automobielen in het Victoria-station aan. Eerst daar kregen wij zekerheid dat de dagboot van de Maatschappij Zeeland nog voer en we dus des anderen daags in Holland konden zijn. Doch gerust waren we er nog niet op, zoodat een dertigtal besloot, om maar niet naar een Hotel te gaan. De Stationchef bood de dames een aparte en de heeren een derdeklas wachtkamer aan, waar we overnachtten. Wij hebben toen ons ontbijt genuttigd in een soort volksgaarkeuken, nog steeds bevreesd, dat de boot niet zou varen, om althans dan eenig gereed geld bij de hand te hebben om de eerste dagen van te leven. Wij hadden ons de wijze maagden ten voorbeeld gesteld en zorgden, dat er olie in onze lampen bleef. Vroeg in den morgen maakten wij nog een mooie wandeling door een prachtig deel van Londen en toen met de trein naar Folkestone en met de boot naar Vlissingen waar we onder het zingen van het „Wilhelmus van Nassouwe” aankwamen.

En toen, teruggekeerd in den kring der onzen, waren wij innig blijde over de behouden aankomst, maar tevens vol zorg over wat de toekomst ons zal brengen — vernietiging van duizende kostbare menschenlevens, en dat, om te voldoen aan de eierzucht van die naar roem dorsten.

En dat in onze tijden van overal ontwakend idealisme, doodgetrapt nu in velen, die niet meer gelooven kunnen, omdat ze niet zien en die alleen maar aanschouwen de uitwerking van een stelsel, dat leeft in bloed en vuur, in gruwel en ellende, in roof en uitzuiging en in zijn waanzin nog spreekt van een optrekken met God...!

Hilversum.

J. A. C. NONHEBEL.

FRIESLAND'S WATER.

DE pracht van Friesland, dat is zijn water, dat zijn zijn kanalen, vaarten en meren. Wie op zijn rug gedragen wordt in een sierlijk zeilschip of in een vlugge motorboot, ondergaat een sensatie, zooals hem elders slechts zeer zelden te beurt zal vallen.

Niet zoo spoedig heeft men de stad met haar naargeestige moderne huizencomplexen verlaten, of het genot vangt reeds aan. Eerst gaat het door het diep-zwarte water van een rechtlijnig, als een voren door de aarde getrokken kanaal met langs den kant de keurig onderhouden beschoeiing, terwijl zich aan de oevers links en rechts het lage land van Friesland uitstrekt, dat zoo vlak en zoo groen is als een billardlaken.

Zoo vlak is dit land, dat men bijna overal den horizon kan afzien, maar daardoor krijgt men tevens een indruk van grootschheid. Ja, grootsch is dit wijde land, waarop de zware, vette welige koebeesten, de rijkdom en welvaart van Friesland, grazen, waarin de schoone welonderhouden hofsteden als eilanden plekken, onder den héel hoogen, reuzig zich welvenden hemel. Die hemel met zijn geduchte wolkenstapelingen, welke zich weerspiegelen in het water beneden, is boven dit waterlandschap van een geweldigheid, die het geheel adelt.

Onmiddellijk moet in deze natuur het hart van een mensch, die vatbaar is voor schoonheid, opengaan. Dat wijde, vruchtbare land, het bewogen water, dat met zijn rythmisch geluid tegen de boeg

Foto H. de Bruin.

FRIESLAND'S WATER. ZONDAGS OP DE PIKMEER

Foto H. de Bruin.

FRIESLAND'S WATER.
OP WEG NAAR DE MEREN.

klotst, die machtige hemel, waarlangs forsche wolkenstoeten trekken, die heerlijke indruk van ruimte en frischheid, welke men ontvangt en in ieders oog kan lezen, dat vroolijk beweegt op het kanaal van af- en aankomende schepen, het is al schoonheid, wat men ziet.

Wat is zoo'n kanaal fleurig bevolkt door allerhand soort van schepen; van het zware beurtschip af met zijn macht van breeduitstaande zeilen, gebold door den blazenden wind, en zijn levendig-geverfden romp massief op het water, tot het kleine motorbootje toe, dat druk-puffend naar zijn doel stevent. Daartusschendoor bewegen zich als sjeke vrouwen de sierlijke, elegante, glimmend lichtbruine boeiers, die zoo helderwit in hun tuig liggen en wier koperwerk zoo innig glanst, dat men zich er in kan spiegelen, de kleinere zeilbooten, als ranke meeuwen het water scheerend en ook grootere motorschuiten, die ook hier weer het bewijs leveren, dat de techniek maling heeft aan de natuurkrachten, maar dat daardoor veel schoonheid gedoemd is te sterven.

En voort gaat het langs het kanaal, terwijl men de schoonheid van water, land en hemel indrinkt, met een verhoogden blos op de wangen, zoo blaast de wind de kaken rood. Steeds hoort men het opwekkend klotsen van het water tegen de wanden van het schip, terwijl een breede baan van zilverig schuim den weg aangeeft, die de boot volgt.

Nu en dan passeert men eenvoudige Friesche dorpen, een torentje met daaromheen wat kleine huisjes, een paar bruggetjes en dan maar weer voort de heerlijke ruimte in.

Spoedig maakt het kanaal plaats voor ruimer waterwegen en ten slotte is het haast één water, al water, wat men ziet, met ver van zich verwijderd het lage, groene land, maar nog boven zich de prachtige, geweldige luchten, die zoo schoon in het water weerkaatst worden. En op het water dat vlugge en toch tegelijkertijd sierlijke beweegt der schepen, vooral der zeilbooten, met hun pracht van bruine en witte tuig, uitstaande tegen de lucht. Wanneer ze den wind meehebben, is het, of ze over het water vliegen en ligt het heele want haast plat, zoo dringt de stevige bries in de zeilen.

Veel meer stuurmanskunst is er echter noodig om bij tegenwind te kunnen zeilen, want dan moet er telkens gelaeverd worden en is de heele bemanning in actie. Dat iedere keer naar den wind brengen van het tuig, is een tamelijk ingewikkelde manipulatie, die in elk geval veel handigheid vereischt.

Men is hier ook in het echte land der watervogels, der wilde eenden, kieviten, snippen en pluvieren, die zoo jolig tusschen het dichte riet dartelen of luid krijschend de lucht ingaan en hier hun stoei- of vechtpartijen voortzetten

Heerlijk vischwater, wanneer men eindelijk het doel van de reis bereikt heeft en den hengel uitwerpt om de arglooze visschen te verschalken. De blanke zilverbaars met zijn bloedroode vinnen en zijn versiering van donkerroode, evenwijdige strepen op het witgeschubde lijf; de fraai-kleurige toegespitste snoeken, die zoo stil in het water kunnen „staan”, en de kronkelende, gladde, donkere pa-

ling. Spoedig is nu ook de witte tent opgeslagen, het eet- en drinkgerei te voorschijn gehaald en nooit smaakte het twaalfuurtje heerlijker dan op dit kleine stukje land temidden van lucht en water.

De lieflijkste veldbloemen zijn hier voor het grijpen. Groote margrietten met hun gele harten en hun krans van witte, ellipsvormige blaadjes, prachtige paarse kattestaarten, wilde viooltjes, mooie gele lisschen met hun afhangende bloemdekklippen, meestal met een bruine streep-teekening versierd; de trotsche wilde wikken hoog opschietend met hun lange zwarte koppen tusschen het gouden riet, dat bijna overal het land omzoomt. Met veldbouquetten voor bijna een heele week kan men naar huis gaan en er zijn woning mee sieren. Overal aan den oever steken de rietpluimen hun gele hoofdjes omhoog, soms in dunne strooken, vaak echter ook tot dichte bossen vereenigd, een geliefkoosd oord voor visschen en vogels. Zooals het daar staat te wuiven in den wind, het gouden licht der zon vangend, is het als een stroomvloeiend goud om het land.

Vaart men met een bootje door de eenzame zijslotjes, dan denkt men, dat men een wonderland ingegaan is, zoo verrukkelijk is de flora hier. Aan de oevers het hoog-opgeschoten riet, waartusschen het paars der kattestaarten en het donzige zwart der wilde wikken. Kan men zich schooner flankement van een waterbaan denken, goud met zwart en paars? En in het water, rustend op de groote, groene, platte bladeren, de stille pracht der witte waterlelies, hun harten van goud in de blanke bloemkelken zichtbaar. Zijn ze niet het zinnebeeld der vrome reine jonkvrouwen, gekleed in blanke gewaden, die zich in de eenzaamheid van een klooster teruggetrokken hebben?

Hoe schoon is overal het uitzicht! Het mooist wel het enorme watervlak, waarin zich de hemel spiegelt. Soms is het, als in droomen verzonken, zoo stil, dan weer schuimt het wild op, als een sterk bewogen zee, zoo hoog gaan dan de golven met witvertoorde koppen. Daartusschen ligt het vlakke, groene land, verlevendigd door de kleuren der veldbloemen en omvloed door het gouden riet. Tegen den horizon staan de silhouetten der bescheiden Friesche dorpen op, de torens als wachters er boven uit en een enkele zwarte molenromp met zijn wiekende armen. En aan den wijden hemel glijden steeds wisselende wolkengevaarten voorbij. Het is al grootschheid en wijdsheid, wat er aan is. Vrij moge de minnaar van bergen hun den lof toezwaaien, die hun toekomt en dit landschap eentonig vinden. Wij voor ons houden meer van dit vrije uitzicht tot den horizon over een landstreek, die dan misschien niet de geweldigheid van een berglandschap mag hebben, maar zeker niet minder grootsch is en wat intieme, atmosferische schoonheid aangaat, een bergstreek verre overtreft. Hij, die het Friesche waterlandschap om zijn wijdsheid en grootschheid en toch tegelijkertijd om zijn intimiteit

Foto H. de Bruin.

FRIESLAND'S WATER.
OP DE SNEEKER MEER.

Foto Ver. Foto-Bur.

DE EUROPEESCHE OORLOG.
STRAAT IN HET DOOR DE DUITSCHERS VERWOESTE BELGISCHE STADJE VISÉ.

heeft leeren liefhebben, zal er de geweldigheid van een bergstreek gaarne voor geven.

Zeer dikwijls hebben 's zomers hardzeilpartijen op de Friesche wateren plaats. Hier geven dan de echte liefhebbers van deze sport elkaar rendez-vous. De waterbaan is te dien tijde bezaaid met allerhand soort van schepen, waarvan de meesten gepavoiseerd. Een wonderschoon gezicht. Het is een gewirwar van stoomboten, beurtschepen, tjalken, boeiers, zeil- en motorboten, zoodat het meer een waterstad lijkt. En een stad, die er mag wezen. Want welke landstad kan met deze wedijveren in lijn en kleur? Kan men zich schooner silhouet denken dan een zeilend schip? Hoe mooi doet het 't want, zoo strak gespannen door den blazenden wind. Stond ooit een huis zoo schoon in den grond, als een schuif ligt op het deinende water? Waar zijn de kleuren het schoonst? Immers op het water, dat er zelfs in slaagt, leelijke en felle kleuren te vermoaien en te verinnigen.

En welk een fleurigheid er heerscht tijdens zoo'n hardzeilpartij vertel ik maar liever niet, doch moet ieder zelf eens ondervinden, die er na het lezen van dit artikel lust in mocht krijgen zoo'n wedstrijd bij te wonen.

Ja, wel is het water de pracht van Friesland, 's zomers om er op te zeilen of te varen, 's winters om er op te schaatsrijden naar hartelust, als het tot een ijsvloer gestold is. Hier geen beëngende baantjes, waar men nauwelijks de beenen kan uitslaan, maar een breede ijsvloer, die voert, waarheen men wil. De elfstedentocht is daar om het te bewijzen. En ook dan weer wat een leutigheid onder de Friezen, als er ijs is. Als er iets in staat is den Fries zijn stijfheid te doen verliezen, dan is het wel het genot, dat het water, bevroren of niet, hem biedt.

Leve de pracht van Friesland's water!

S. SCHILDERMAN.

De Kruisbek in het Volksgeloof.

NEGENTIENHONDERD-en-veertien jaar lang reeds vliegen de Kruisbekken nu met hun eigenaardig gevormden snavel rond. Een Christelijke legende toch verhaalt, dat een Kruisbek probeerde de nagels uit de wonden van den aan het kruis hangenden Christus te trekken en dat de geheele soort als aandenken daaraan den gekromden snavel heeft behouden. Julius Mosen heeft deze sage in het volgende gedicht vastgelegd, dat hier om zijn eenvoudige schoonheid een plaats moge vinden:

Als der Heiland litt am Kreuze,
Himmelwärts den Blick gewandt,
Fühlt er heimlich sanftes Zucken
An der stahldurchbohrten Hand.

Hier von allen ganz verlassen,
Sieht er eifrig mit Bemühn
An dem einen starken Nagel
Ein barmherzig Vöglein Ziehn.

Blutbeträuft und ohne Rasten
Mit dem Schnabel zart und klein
Möcht' den Heiland es vom Kreuze,
Seines Schöpfers Sohn befreien.

Und der Heiland spricht im Milde:
„Sei gesegnet für und für!
Trag das Zeichen dieser Stunde
Ewig, Blut und Kreuzeszier“.

Kreuzesschnabel heiszt das Vöglein;
Ganz bedeckt von Blut so klar,
Singt es tief im Fichtenwalde
Märchenhaft und Wunderbar.

In de grijze oudheid werd de Kruisbek in verband met zijn roode kleur door de Germaansche stammen als een trawant van den roodgebaarden dondergod Thor beschouwd, wiens hamer of rune zij in des vogels snavel meenden te herkennen. De Thüringers zijn er daardoor van overtuigd, dat de Kruisbek den bliksem afweert en in vele hunner huizen wordt deze vogel dan ook aangehouden, omdat hij een onfeilbaar voorbehoedmiddel is tegen ziekten. Van jicht en nog eenige andere kwalen weet hij de menschen op een gemakkelijke wijze af te helpen: wie met deze kwelling behept is, behoeft slechts acht dagen lang 's morgens vroeg nuchter in het drinkbakje van den vogel te spuwen, om zich weer gezond en vroolijk te gevoelen. De rechtsgesnavelde moeten vooral bij mannen, de linksgesnavelde bij vrouwen genezing aanbrengen. (De voorstelling rechts = mannelijk, en links = vrouwelijk is, zooals bekend, een oeroude en vrijwel internationale voorstellingswijze).

Wanneer een landlooper in Tirol een Kruisbek ziet, kan hij zich tegen betoovering en het gebruik van voor de gezondheid schadelijk water gevrijwaard achten.

L. F. H.

Een tweede Eiffel-toren.

Ook de Nieuwe Wereld wil haar hoogen toren hebben, althans bij het stedelijke bestuur van Buenos-Ayres is een concessie-aanvraag voor den duur van zestig jaren ingediend, om op stadsgronden „Torre Rivadavia” op te richten, een bouwwerk in den trant van den Parijschen Eiffeltoren.

Volgens de ingediende plannen zal deze toren ruim driehonderd meter hoog worden en daarbij gekroond met een standbeeld van meer dan dertig meter hoogte, dat een lichtbron draagt van een miljoen lichtkaarsen sterkte, ongeveer 350 meter boven den beganen grond.

Het bouwwerk zal geheel in staalconstructie worden uitgevoerd en allerlei localiteiten omvatten op zijn verschillende verdiepingen o. a. vergaderzalen, café's, restaurants, een bibliotheek, billardkamers, een gymnasium en natuurlijk een station voor de draadloze telegrafie en een meteorologisch observatorium. Ook zal een reusachtige elektrische klok over heel de stad den tijd aangeven. G.